Број 106. У Новом Саду, у уторак 19. маја (1. јуна) 1909. Година XLIV.

»Застава« излази сваки дан два пута, а недељом и понедељником једаред.

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаљу на један месец 2 кр. 70 пот. за четврт године 8 круна. Кад се јутарњи и вечерњи лист засебно шаље: месечно 3 кр. 26 п. за четврт године 9 кр. 75 пот. — За Аустрију и све остале земље на четврт године 10 круна.

Народним бројевима од петка цена је: за пола године 2 круне, на целу годину 4 кр. за ван стране земље годишње 6 круна 50 пот.

Поједини вечерњи бројеви стају 10 потура.

Телефон бр. 131.

ЗАСТАВА

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ

(Вечерњи лист.)

ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА у РУМИ.

За огласе плаћа се по 12 пот. сваке врсте оваких ситних слова.

Уредништво »Заставе« је у кући г. Ј. Т. Чавића Администрација »Заставе« налази се у кући где је Милетићева штампарија у главној ул. бр. 20

Дописи шаљу се уредништву а претплата и огласи администрацији »Заставе«.

Рукописе не враћамо.

Поједини вечерњи бројеви стају 10 потура.

Чек-конто 12008.

Турски парламенат.

— Закон о штампи. — Програм нове владе. —

(Извештај „Застави“.)

Цариград, 14. маја.

Врло је интересантан сада рад турског парламента. Свет се највише занима претресом закона о штампи у народној скупштини Сви листови без разлике и многи посланици налазе да је закон строг. Нема додуше превентивне цензуре, јер би се то противило оном члану устава, који хоће да нас увери, те вели, да је „штампа у Турској слободна“, али су казне за увреде и клевете, нарочито чиновника, врло велике.

У седници од 5. маја усвојен је 10. члан закона о штампи, по коме на листу мора бити име директора, који је дужан сваки број да потпише и у два примерка поднесе власти. Далчев је умесно приметио да та мера мирише на цензуру.

Пред властима су одговорни за лист четир лица: директор или власник, писац чланка, штампар и продавац. Против тога су говорили многи посланици, али је тај члан ипак усвојен.

Судске пресуде осуђених новинара мора штампати дотични лист осуђен за увреду, иначе плаћа казну 100 лира. Уредник може бити осуђен на затвор и на новчану оштету увређеном лицу.

Новине, које донесу извештај са тајних седница скупштине или неког надлештва биће новчано кажњене.

Ако лист донесе намерно неверан извештај са седнице парламента биће кажњен са глобом 10—100 лира.

Кажњава се и штампање закона пре њихове службене објаве.

И ова одредба, као и пређашње изазвале су живу дебату и протесте. Многи довикују:

— Оваке мере значе укидање штампе! Ко ће се у таким приликама решити да издаје новине?

Скупштинска се већина не осврће на опозицију, већ усваја чланке како су предложени.

У седници од 7. маја дебатовало се о 24. члану закона о штампи (забрана штампања огласа о страним листовима и т. д.). Затим о члану 25. у коме су прописане строге казне за увреду династији, сенату, парламенту, државним чиновницима, судовима, војсци, дипломатама и конзулима страним и т. д.

У току ове дебате дошао је султан у парламенат и посланици су полагали заклетву на устав и на верност о њему. О томе говоримо на засебном месту.

С обзиром на строгост закона о штампи, у коме је између редова прокламовано начело, да су влада и њени органи неодговорни, јер их је, без казне немогућно критиковати, неколико су посланика изјавили да слободна штампа не постоји више и да је боља поштена цензура, него овакав строг закон о штампи, који кажњава — све. И ми мислимо, да је тако.

Израђен је закон о обавезној основној настави. Родитељи који не шаљу децу у школу, биће строго кажњени.

*

У седници од 11. марта прочитао је велики везир Хилми паша програм нове владе, који је усвојен такорећи једногласно, 191 против 5 гласова. Програм је Хилми паше онај исти, што га је у фебруару о. г. изнео пред скупштину, а ми га у своје време изнели у целости у „Цариградском Гласнику“. Нова су места у том програму само ово:

Изјављује се захвалност војсци маћедонској, што је успоставила уставност, одаје се признање њеним војним способностима и мерама, које је предузела у Цариграду 11. априла и после и које су мере изазвале симпатије — поштовање свег цивилизованог света.

У брзо ће се, — вели, — установити огњиште рада, на коме ће отомански поданици наћи рада и зараде.

Реформисање државе извршиће се хитно и темељно.

Влада је пријатељ слободне штампе. (Ово се, судећи по новом закону, не би могао рећи.)

Влада осуђује поколе у Адани и кривци ће бити најстрожије кажњени.

„Цивилизовани свет дужан је, — нада се велики везир, — признати услуге, које су Турци учинили за општи мир приступајући на мирно решење појављених питања и сукоба (босанског и бугарског) у спољној политици. (Ми мислимо, да је само мањи део цивилизованог света захвалан на тим трудима владе отоманске. Ур.)

Свакако је пак тачна реч великог везира у том програму;

— Не заборавимо, да је цивилизовани свет упро своје погледе на нас и пажљиво прати наше држање.

Ово, доиста, треба — имати на уму и једанпут начинити реда у целом царству.

Срдан.

Бечко лукавство.

Угарска криза никако да се расплете. У Бечу се не журе. Хотимично одуговлаче. Они могу да чекају Предлоге мађарских политичара одбијају најодлучније. Међутим бечки листови доносе вести, којима је сврха, да баце семе раздора у Будимпешти. У томе је неуморна „Наје Фраје Пресе.“ У духовском броју донео је тај лист један врло занимљив извештај Ту се тврди, да су неки Кошутовци преговарали у Бечу са Криштофијем. Циља се пак на оне Кошутовце, који се најодлучније заузимају за самосталну банку. Они су, по писању „Наје Фраје Пресе“ послали краљу предлог, да именује Кошутовачку владу, која би се обвезала, да сабор изнесе све што треба за војску, анексију Босне и Херцеговине и све трошкове за њу, изборну реформу, а одрекла би се свих мађарских захтева у погледу војске. Но

ПОДЛИСТАК.

СТЕВАН СИНЂЕЛИЋ.

Трећи дан Духова прославља се стогодишњица витешке смрти Стевана Синђелића. Прослављају је Ресава и Ниш, јер се у Ресави родио, а у Нишу славно погинуо. Мајка му се звала Синђелија, па је по њој прозват Синђелић. У прво доба био је он момак у ресавског кнеза Петра из Гложана. Када овога погубише дахије, кнежину је примио Синђелић. Карађорђевом устанку придружио се и Синђелић са својим Ресавцима. Он је учествовао у многим биткама и свагда се одликовао необичним јунаштвом. Када су 1809. године Срби освојили новопазарски санџак и спојили су се Црном Гором, онда се једна српска војска упутила Сарајеву, а друга Нишу. У тој је војсци био и Синђелић и заузео шанац на Чегру, близу села Каменице. Ту се био бојак љути са Турцима, који је наш дични Змајова дивно описао у песми „Смрт Стевана Синђелића и његових триста другова“.

Спеваћу Вам, ма да знате, —
Зна то свако српско дете,
То је било прошлог века,
А године баш девете

Од Сенице шта се светли?
Рукује л' се дан са зором?
Да! — Србија на уранку
Рукова се с Црном Гором.

Ал' од Ниша, Нов'-Пазара
Какве магле, какве тмуше?
То су Турци, што се дигли,
Ову светлост да угуше.

Добрњац се дично бори
За слободу нашу стару,
А са триста српских лава
Синђелић је на Чегару.

Не пуштај их, брате, тамо
Где се дан са зором грли!
„Нећу пустит“! — вели Стево, —
„Ма до једног изгинули

„Ил' животом, или смрћу
„Задржат' их ми можемо“.
Три стотине српских лава
Одзивљу се: „Лако ћемо!“

Нећеш Туре, нећеш тамо,
Оној зори, оном шару,
Док је живих триста лава
И Ресавца на Чегару!

Борило се много, много, —
Борће се још и више.
Турци гину, пусто гину —
Собом рове напуните.

Нема шанца, нема рова.
Кост у кост се већем хвата;
А Турцима придолазе
Нове чете, нова јата.

Па ка'но што нема мере
За јунаштво српског соја,
Исто тако, исто тако
Турској војсци нема броја

Да је сваком десет снага,
Не би Турке задржали.
Ипак, Туре, нећеш тамо
Где се Срби руковали!

„Животом вас, — вели Стево, —
„Животом вас не задржа!
„А ми ћемо смрћу нашом, —
„Смрт је јача смрт је бржа!

„*Живот за род*“, — још то рече,
И на десну гле'ну страну,
Овда трже самокреса,
Сасу огањ у џебану.

Прасну сила громовита
Урнебесно до облака, —
Нема више триста друга,
Али нема ни Турака.

После с дигла Ђеле Кула:
То су главе српских тића,
И међ' њима скупа глава
Сокола нам Синђелића.

Није ветар туд' што пири,
Већ дух њихов туда дише,
Ту с' борило после много, —
Борће се још и више.

Застаним сада мало
Пред споменцем ових тића:
Уздахнувши напојмо се
Духом дична Синђелића!

* * *

Па шта даље? — Казуј, певче, —
Питате ме са свих страна. —
Ова песма тужна, славна
Није јоште допевана.

† Змај Јован Јовановић.

краљ би морао да пристане на то, да сабор изгласа самосталну банку, али при крају 1910. године да не одобри ту саборску одлуку. После тога би се продужила привилегија заједничке банке. Још је тај бечки лист додао, да о томе предлогу не зна Кошут.

И сувише је провидна циљ овог чланка бечког листа. Треба завадити Кошута са Јустом и осталима, који траже самосталну банку и осрамотити их Јустова група пориче, да је преговарала са Криштофијем и поднела онакав предлог краљу. Она се слаже потпуно са Кошутом, који ће ових дана краљу поднети предлог: да независњачка странка за годину дана продужи привилегију заједничке банке; — за то време да сабор изгласа закон о општем једнаком бирачком праву са тајним гласањем а сва крупна питања да поднесу новом сабору на решење, ако Беч даде јемство, да ће се уважити воља новог сабора, ако би изгласао самосталну банку.

Хоће ли бечки кругови добацивањем оваких бомби успети, видеће се. Али свакако није вероватно, да је Јуст могао са Криштофијем преговарати кад су се он и Кошут сложили у даљем раду, па се с тим радом слаже и Холо. Бечка је пак лозинка увек била: Поцепај па владај.

Нови Сад, 19. маја.

Почетак уставне ере у Босни и Херцеговини. За уставно уређење Босне и Херцеговине чине се велике припреме. Разуме се, у оном истом правцу, у којем је за тридесет година окупације увађан у Босни и Херцеговини ред и аустријска култура.

Пре кратког премена изишла је наредба босанско херцеговачке владе, којом се одузима иметак четир стотине босанских фамилија. Несретним људима порушене су куће, повађени војници И пошто неки нису могли да схвате, да влада може наређивати овака нечува разбојништва, противили се провађању наредбе. Дошли су жандарми, тукли их, и газили по њима.

Опозициона штампа у Босни и Херцеговини прогања се данас већма него икад. Мостарски „Мусават“ оглобљен је за пет дана са близу четир хиљаде круна глобе.

Сад јављају из Сарајева за једну нову наредбу. Босанско херцеговачка влада позвала је једном окружницом све политичке власти, да заплене све слике, које приказују садање или бивше српске владаре, српске јунаке, и српске песнике, који су певали „раздражљиве“ песме. Све такве слике треба босанске политичке власти да заплене. Односно да забране даљу продају слика са ликовима српских владара јунака, народних бораца за политичка права и песника свију времена.

Шта се мисли са овом суманутом окружницом босанско херцеговачке владе, тешко је пронаћи. Намера је босанских громовника додуше прилично јасна, али одузимањем и забрањивањем слика српских владара, народних јунака и песника, не може се уништити српски дух народа у Босни и Херцеговини — Не тим, него ничим

Било је време, кад није било слика, или барем не у оноликој мери као данас, и српски народ чинио је и учинио и херојских дела за своју слободу и великих успеха за своја народна политичка права. Својом снагом мора до тога доћи и српски народ у Босни и Херцеговини.

Међутим овим и оваким полицајским наредбама босанско херцеговачке владе на почетку уставног живота показује се само то: Да управници Босне и Херцеговине имају најбољу вољу, да задрже и даље свој свуда добро познати глас насилних управника. И да увере свет, како је велика бесмислица веровати у обећавања, да ће у Босни и Херцеговине после анексије наст ти време закона и устава.

То је успех најновијих прогањања и наредаба босанско херцеговачке владе, и ништа више

Кад је српска војска освојила Ниш 28 децембра 1877., подигнут је на Чегру скроман споменик, а уклоњене су последње српске главе из Ћелекуле. Касније је ту подигнута капела, а Ћелекула остаде у њој као спомен српског мучеништва.

У Београду живи нека баба Ката, којој је сада 110 година, а сећа се погибије на Чегру. Она је ћерка неког Тане Бојаџије из Ниша, а била је удата за Стаменка Младеновића, сапунџију у Нишу. Сараднику једног београдског листа испричала је она, шта зна о бој на Чегру.

— Била сам девојче од десет и више година, кад је била погибија на Каменици. Наши су старији гледали са кровова ту битку, али нас децу нису пуштали. Био је голем страх Топови су се чули отуд од Каменице. И сад ме страва, кад помислим на тај дан. Кад се свршила битка тамо, а Турци алакнуше кроз Ниш. Јуре отуд од Чегра на бесним коњима, пролећу кроз сокаке нишке и пуцају из пиштоља. А сваки везао по једног Србина за реп коњу. Онако везао му ноге за реп, а глава му се ломи по калдрми, па тако јуре кроз сокаке, а ми се утишали, па само виримо кроз плот и гледамо. После наиђоше и други на коњима. Натоварили коње са пољавама, пилићима и другом пљачком, што су сабрали по селима

Од 300 Синђелићевих другова остадоше само тројица, тешко рањени, да причају Синђелићево јунаштво, које је наш Змај песник овековечио дивним стиховима.

=

Политички преглед.

„Мусават“ против „Српске Ријечи“. Орган муслиманске опозиције мостарски „Мусават“ устао је одлучно против новога курза сарајевске „Српске Ријечи“. „Мусават“ се оборио и на најновију тактику сарајевског листа према босанској мусали. И на проглашење народног јединства Срба и Хрвата, кога је у „Српску Ријеч“ угурао познати Шандор Омчикус, а кога су са слашћу прештампали сви јавни и тајни хрватски и стеклишки листови. Пишући о својим великим глобама у последње време, каже „Мусават“, да ће пре престати излазити, него што ће у њему изићи онакав чланак, какав је под натписом „Први кораци“ угуран у сарајевску „Српску Ријеч“. Осим тога имаде у „Мусавату“ са потписом Ш (Шериф Арнаутовић?) и једно отворено писмо на адвоката Д Димовића. Пита га, у чије је оа име замолио министра Буријана, да прими депутацију босанских Срба, која ће да му изјави верност, лојалност и покорност? Јер је Димовић добио сасвим друге упуте за свој поход код министра Буријана. Од Димовића тражи Ш. јасан одговор путем јавности, јер је и он присуствовао оној конференцији, кад су Јефтановић и Шола упућивали Димовића, шта има да тражи и захтева од управника Босне и Херцеговине министра Буријана.

Чариков у Цариграду. Досадашњи руски посланик у Цариграду Зиновјев, опозват је, а на његово место долази Чариков, досадашњи помоћник руског министра спољних послова. За Зиновјева је изнесено, да је примао мито од бившег султана, па да је због тога опозват. Немачки листови пак назиру у постављању Чарикова за руског посланика у Цариграду живљу акцију Русије на Балкану. Чариков је већ био у дипломатској служби на Балкану. — Био је руски посланик у Београду, кад је извршено убиство краља Александра и краљице Драге. Он је месец дана раније известио руску владу, да ће се то догодити. Где год је био Чариков у руској дипломатској служби, показао се као врло окретан дипломата, па је постизавао и лепе успехе. Увек је био одлучан противник немачког и аустроугарског продирања на Балкану. Зато је „Пестер Лојд“ поводом његовог доласка опширно прогоборио о њему и упозорио на опасност, која прети немачким и аустроугарским интересима на Балкану.

Суђење због велеиздаје.

Расправа од 16. (29.) маја.

— ШЕЗДЕСЕТ ДРУГИ ДАН. —

Расправа против дубичких радикала.

На реду је преслушање сведока Михаила Опачића, пароха у Дубици.

Бранитељ др Рокнић противи се, да се овај сведок закуне. Сведок Сарица је исказао, да је и Опачић рекао, да је Босна српска земља. Ако се овака изјава узима као инкриминирана за оптуженике, онда вреди и за овога сведока А осим тога и оптужени Мојо Хрвећанин и остали оптужени радикали живе с овим сведоком у великом непријатељству

Сенат доноси закључак, да се Опачић закуне; др Рокнић улаже против тога закључка ништавну жалбу.

Сведок Опачић приповеда, како је послао црквењака председнику црквене опћине Дмитру Ерваћанину, да се поново извеси у цркви краљева слика. Дмитар је то забранио. Он не може рећи, да је Дмитар Ерваћанин имао тиме какву рђаву намеру. Можда је забранио само ради тога, што је то он, сведок, захтевао. Слику краља Петра видео је код оптуженог Дмитра Ерваћанина и Глише Васића. Пориче, да је у истражном записнику рекао, да је слику краља Петра видио и код оптуженог Моје Хрвећанина. На послетку вели, да не држи ни за какав грех, ако неко има слику Петра Карађорђевића. Вели, како се у народу говори, да је Мојо Хрвећанин плаћени српски шпијун.

Даље вели, да не може установити за оптужене, да су бунили народ и радили на оцепљењу ових земаља. Ако то неко докаже, онда ће се он, сведок, дати обесити.

Претседник: Је ли истина оно, што сте говорили у истражном затвору?

Сведок Опачић: Бога ми, ја се не сећам. Није ми познато, да је оптужени Душан Ерваћанин делио слике краља Петра. Знам, да слика нашега краља имаде у Дубици на хиљаде.

Даље каже, да се певала песма „Весела је Србадија“, и ту су песму певали и Срби и Хрвати и Муслимани. Ако имаде неслоге између Срба и Хрвата, крива је кортешацијa. Криви су и једни и други А сасвим је разумљиво, што су Срби на управи у општини, јер је већина српска. О краљу Петру не говори се у Дубици много, и ако је боравио тамо за време босанског устанка као војвода Петар Мркоњић. Зна, да је Петар послао неки дар за светосавску беседу, али не зна колики.

Код оптуженог Глише Васића нису били никакви политички састанци. Какви ће политички састанци да буду код њега? Глиша је познат весељак, и сав је његов грех у томе, што је једанпут поштено изгрдио франковца сведока дра Краса, зато ваљда и седи у затвору.

Није чуо, да се каже за Хрвате, да су аустријски плаћеници. Него Хрвати говоре, да је Србе створила аустријска политика

Председник: Пошто је ваш садањи исказ сасвим друкчији од онога, што сте исказали у истражном записнику, наређујем да се прочита преслушни записник. На то се читају три истражна записника сведока Опачића.

Председник: Јесте ли говорили овако, како пише у истражним записницима?

Сведок Опачић: То је друкчије састављено, него што сам ја говорио

Вотант Павешић: Јесте ли ви причали дру Красу одмах чим је дошао, да је оптужени Мојо Хрвећанин србијански плаћеник?

Сведок Опачић: Нисам. И како бих могао причати о том сасвим непознатом човеку? Не бојим се, што данас овако говорим, јер друкчије не могу говорити. Покојног поштара Пауковића нисам никад питао о новцу, кога би Мојо Хрвећанин добивао из Београда.

Државни одветник: Ви сте овде рекли: Чуо сам да Мојо добива новаца из Београда. А пре сте позитивно рекли, да је добивао месечно 100 фор, а касније 60 фор

Опачић: Могуће Држ. одветник: Ви данас са свим друкчије и у другој форми предочујете. Да је знала одбрана, да ћете

овако говорити, не би се противила. Др. Миладиновић: Би, би. Државни одветник: Могуће ја не бих. — Можда ви говорите из терора и страха? Можда су на вас деловале и посланице епископске? Можда и најновији говор епископа пакрачког Мирона, који је могао на вас деловати? Опачић. Ја опет изјављујем да ови оптужени нису никакве бунџије.

Др. Рокнић: Да ли се за Српство зна од 1903 или 1906? Председник: Отклањам ово питање Др. Рокнић: За српски барјак? Опачић. Ја знам за српски барјак из 1848 с натписом: За краља и слободу. Др. Рокнић: Певају ли се песме српске? Опачић: Певају их и Срби и Хрвати и Муслимани.

Др. Рокнић: Казали сте, да се у Дубици води најоштрија борба о власт у општини Вођа је странке, која је на власти, Дмитар Хрвећанин. Је ли вам познато, да су сведоци Мијат Сарица и Мишо Мутавџић вође противне странке и највећи непријатељи Дмитрови Опачић: Јест, познато ми је. Др. Рокнић: Знате ли, колико је Хрвата гласало за др а Стојановића? Председник: Отклањам ово питање

Др. Миладиновић: Јесте ли били активан, кад је поправљана црква. Опачић: Јесам. Др. Миладиновић: Ко има право да одлучује у цркви? Опачић: Свештеник. Др. Миладиновић: Ко одлучује, какве ће слике доћи у цркву? Опачић: Посебна комисија. Др. Миладиновић: Има ли у том што одлучивати председник црквене општине? Опачић: Нема

Др. Бабић: Је ли дубичким Хрватима било зазорно, што је општина вотирала 600 К. за српску школу? Опачић: Није никоме.

Др. Рокнић: Да ли ико у Дубици зна, шта значи реч „валујем". Опачић: Не зна нико?

Оптуженици очитују се у кратко.

Оптужени Дмитар Ерваћанин вели, да нит је метао нити скидао слике у цркви, јер је то ствар парохова. Што се тиче слике краљеве, које је нестало из школе, изјављује, да ју је збиља неко уклонио, и он је из Загреба наручио велику, нову, много лепшу.

Затим се преслушава сведок Мишо Мутавџић, франковац из Дубице. Каже да је могуће, да „православни кличу: Живела Србија! Чуо је од других, да се поговара, да је ово српски крај, и да ће потпасти под Србију.

Видео је на девојачким марамицама грб са четир С. На тај начин постоји српска пропаганда, коју држе Мојо и Митар Хрвећанин. Чуо је да Мојо и Митар иду у Београд. За Моју је чуо да иде у политичкој мисији у Београд, а г. Опачић му је причао да добива и новаца Занимљиво му је да је „Застава" жестоко напала на Опачића због исказа у истрази. Он је одговорио у „Србобрану" и „Србобран" је примио

За Моју се говорило, да је агенат српске владе. Срби у Босни су тврдо држали, да ће Босна пасти под Србију. Српска школа добија годишњу потпору из општинске благајне, и ако има свој јаки фонд Он је био противан томе

За беседе се уче песме, које нису домаће, него „стране" јер свака друга реч је „Србин". И он је био два пут на беседи, које му се чине као србијанске

Чуо је за Ерака, да је говорио погрдне речи за краља. У Дубици је већина католика, али села парализују, па тако кортешацијом добију Срби већину. Лугари су највећи кортеши, па кад они притисну у народу, нема тога, ко ће одољети. (Смех.)

За слогу с франковцима био је један једини православни неки Исаић. Над гробом држао му је говор један православни свештеник и прекоравао га, да није био доста велики Србин. — И у језику почели су уважати Српство. Мојо кад је био начелник, имао је натпис над својом собом начеоник. (Смех). и друге нове речи уважају које нису хрватске. Вјеру су звали грчко-источна, православна, сад је све српско: српска вера, српска цркава, српско гробље.. (Валеријан Прибићевић: И српско робље).

Каже даље, да су „православни" били против анексије и „доста је вероватно, да би код нас дошло до буне у корист Србије".

Др. Рокнић: Да ли је вама криво, што нисте општински већник?

Сведок Мутавџић: Криво ми је.

Др Рокнић: Шта вам је др. Крас?

Сведок Мутавџић: Зет.

Др. Рокнић: Признајете ли ви Србе?

Сведок Мутавџић: Не признајем

Др. Рокнић: Хвала.

Др. Бабић: Јесте ли ви претплатник „Хрватског Права"?

Сведок Мутавџић: Јесам.

Др. Бабић: Хвала.

Оптужени Мојо Хрвећанин: Знате ли ви, да је за време избора говорио кандидат сведок, др. Крас, да треба да се отргнемо од Угарске?

Сведок Мутавџић: Па то је било у кортешацији.

Председник: То не спада овамо.

Мојо Хрвећанин: Ви сте крштени кум нашег сапатника Адама Прибићевића. Сећате ли се, како вас је на крштењу ухватио за гушу и премлатио проф. Бабић, јер сте вређали Српство? И да није било мајке Адамове, ви би тада грдно прошли

Сведок Мутавџић: Нисам то хтео споменути ради мога кума.

Мојо Хрвећанин: Сећате ли се, кад вас је Никола Н жић притиснуо уза зид, и да би тада страдали, да вас ја нисам спасао?

Претседник: Отклањам.

Оптужени Мојо Хрвећанин побија исказе овога сведока. Сведок каже да оптужени радикали пропагирају Српство и изазивају Хрвате, а он, сведок, имаде зета Србина учитеља Кијурину, и сто пута је дошло између њих до свађе, јер је сведок вређао Српство. Он је једини велики Франковац, и свему је крив. Он шири „Хрватске Новости" (најгори франковачки лист) по Дубици.

Оптужени Васић: И све што каже, није истина.

Председник суочава сведока Опачића с Мутавџићем. Сваки од њих остаје код свога исказа, даног на главној расправи.

Преслушава се сведок Мишо Северовић, кажњен ради увреде начелника Ерваћанина.

Каже да је чуо, како је оптужени Ерак говорио једном приликом: „Ја сам Ђука Ерак, Србин. Ја валујем своме краљу Петру. Не бојим се ја бана Рауха". Чуо је некакву песму, у којој се пева о светом Петру Карађорђевићу. Српство се, каже, почело ширити од године 1900., од кад је постао начелник Дмитар Ерваћанин, „а било је тога и пре доста". Од 1900. године виде се слике цара Лазара и девет Југовића у србијанској униформи. (Буран смех).

Додаје, да од 1900. год. почиње Српство, а „буја" од 1906. године. Пева се о краљу Петру. Мојо Хрвећанин има леп глас, и учи момке певати о краљу Петру.

Један је дечко њему, сведоку, сломио кишобран Држи, да ни то није без револуционарне намере.

Председник: У тој се Дубици дешава свашта (Смех).

Сведок Симо Крњаић, црквењак у Дубици, говори, како је пре неколико година обојена српска црква у Дубици. Све су слике скинуте. Кад је после упитао председника, би ли метнуо краљеву слику на старо место, одговорио му је председник црквене општине Дмитар Ерваћанин, да не сме Данас је та слика на кору. Ни иконе нису никад унешене у цркву, јер Ерваћанин није дао да се квари зид. Данас осим иконостаса нема у цркви никаквих других слика Све слике што су пре висиле у цркви, налазе се сада на кору.

Државни одветник: Да ли вам је већ тада, кад сте га питали, одговорио Ерваћанин, да не да, да се квари малерај?

Сведок Крњаић: Јест, већ онда.

Оптужени Дмитар Ерваћанин: Ја сам задовољан са исказом овога сведока.

Државни одветник: Је ли вам оптужени Дмитар одмах рекао, да не мећете слика, јер ће се молерај покварити?

Сведок Крњаић: Јест.

Сведоку Јови Јаношевићу није познато, да је оптужени Митар Ерваћанин ширио слике краља Петра. Не зна за друге састанке осим поузданичких. Не зна ни за какве састанке код оптуженог Васића, а у његовој се гостионици храни већ три године дана

На питање браниоца дра Рокнића каже, да је у Дубици било Срба од вајкада. С оптуженим Душаном Ерваћанином није баш особити пријатељ, али се дружи с њиме, и није опазио никаквих иглица са сликом краља Петра

Сведок Ђуро Милешевић каже да је год 1908 поручик из Београда 40 комада календара „Вардара" послао за српску земљорадничку Задругу.

Председник: Зашто сте поручивали из Београда календаре, кад их и овде има доста?

Сведок Милешевић: То није било забрањено, и ја сам наручио.

Председник: С каквом политичком тенденцијом?

Сведок Милешевић: Није било никакве политичке тенденције. Ја се не бавим политиком. — Даље каже сведок, да није нигде видео слике краља Петра. Није чуо да је ово српска земља и да ће потпасти под Србију.

Сведоци Јово Станисавац, Лука Суботић и Миле Бијуковић не исказују ништа, што већ нису остали сведоци исказали.

Вести из места и са стране.

Згодан и савремен начин, којим се долази до отштете.

Последњи број „Мусавата" гласника босанско-херцеговачке муслиманске опозиције, доноси на челу листа ово: „2800 круна за један дан, односно 3914 круна 32 потура глобе за пет дана! У претпрошли уторак, 18. маја (п. н.) осуђено је наше уредништво пред мостарским окружним судом на 1500 круна глобе ради једног чланка, због којег је уредништво на првој расправи било проглашено за нехриво. Исти тај дан добили смо осуду број 770 да платимо 1000 круна глобе ради преступка §. 25. 3. о шт. за који је исти преступак 3—4 дана пре нас исти суд осудио хрватски „Озвит" на 25 круна глобе. Исти дан добили смо још једну другу осуду, да платимо још за неки преступак 300 К глобе. За идућа четири дана добили смо пет нових одлука, којима смо осуђени на глобу од укупних 1114 круна 32 потуре. Дакле за један дан 2800 круна, односно за пет дана 3914 круна 32 потуре глобе. И уза све то, не смемо о том да доносимо ни једне речи. Ово, што је донео „Мусават" показује врло речито, како се усређује народ у Босни и Херцеговини после анексије. 3914 К 32 пот глобе за пет дана ради разних „преступака" против закона о штампи! Недавно смо донели, како је наредбом босанско-херцеговачке владе одузет иметак четир стотине породица босанских. Одузет насилним, незаконитим путем. А од свих тих 400 породица направљено је 400 породица бескућника и просјака. Ове глобе „Мусавата" иду у исти ред незаконитости и насиља босанске управе. И показују видљиву слику, како ће се управљати Босном и Херцеговином касније, кад се овако ради сад, непосредно иза прогласа и признавања анексије, у времену, кад се очекивало да ће босанско херцеговачка влада барем сакривата своја насиља. Насиља ове врсте откривају, да тако кажемо, и финанцијалне намере аустријске босанско херцеговачке управе. Продужи ли се глобљење опозиционе штампе у Босни и отимање поседа босачских породица, може се доћи за неколико месеци до оних педесет пет милијона круна, који су дали Турској за анексију Босне и Херцеговине. До отштете би се дакле дошло кратким путем за врло кратко време. И то је један тако згодан и савремен и културан аустријски начин проналажења и провађања отштете, који просто вапије за тим, да се што даље и што већма чује.

Нерад епархије горњо-карловачке.

Добијамо ове редове: Ко год хоће другом да заповеда, или од својих потчињених тачност да

тражи, мора и сам тачан бити. Но то на жалост код наше горњо-карловачке епархије не стоји. Само кад помислим некоје наше српске општине, које су поднеле поједине нужне списе на решење па годинама тако стоји, да од њих ни гласа ни трага и премда се више пута ургирало, а о прорачунима и рачунима да и не говорим, јер је таквих на метер-центе. А шта је још жалосније, има појединих чисто српских ствари, особито у ове по Српство тешке дане, па се ургирало више пута за решење, али све бадава. Заиста је ово чудо! Питао сам поједине чланове административног одбора, шта је то? Једни ми одговорише нема довољно чиновника, други ми рекоше: ето, нећу ни ја да идем у тај нерад. Ако је узрок недостатан број чиновника, ваљда не би ради тога бар најнужнији списи толико лежали, који засецају у интерес српских установа, где би нам се могло много шкодити. — Има чланова, који су се дали бирати само из славољубља, да могну уздигнутом главом гледати преко света, а да се плаћају дневнице, трчали би и они како од Зрмане тако и од Јасеновца, да задовоље свој ненаситими трбух. То није патриотство. Речи саме по себи не праве патриотизам, — него дела. Ово неколико реди износим на јавност, да користим општој ствари у нашој епархији.

Школски савет.

Српски народни школски савет отпочеће своје седнице у Карловцима 28. маја (10. јунија) о. г.

Архијерејски Синод.

Пишу нам из Карловаца, да ће се Архијерејски Синод састати у Карловцима око Видова дне, између 10 до 15. јунија о г. по стар. кал. Још се не зна, који ће се предмети изнети пред синод овом приликом, али чује се, да се неће сада попуњавати упражњена столица будимског епископа.

Избор проте у Земуну.

Архидијецезална конзисторија заказала је избор окружног проте земунског за 28. мај (10 јуна) о. г. Избору су припуштени сви конпетенти.

Са свесловенске скупштине

Нарочити одбор израдио је правила за свесловенску банку. Скупштина је та правила усвојила. Средиште банке биће у Прагу. Та ће банка имати своја подручја у Петрограду, Москви, Одеси и Љубљани. Као што је познато, свесловенска банка имала би да потпомаже просветни и привредни развитак свију Словена. — Иначе при расправљању за оснивање те банке било је на скупштини разлике у начелима Један део представника, који стоји под утицајем саме руске владе, наглашавао је, да банка треба да прими правац старословена, па да се према томе и зове старословенска банка. Пољак Дмовски је објаснио разлику између старо и ново-словена. Старо словени траже да се све словенске покрајине и државе претопе у Русију. Новословени пак траже, да словенске државе и покрајине треба да очувају своју самосталност, но да са Русијом буду у сталном савезу. Изгледа, да није ни једно ни друго гледиште победило већ нешто између тога Банка неће носити име: Старословенска Банка, већ Свесловенска банка. — Решено је још на скупштини, да се 1912 године приреди у Москви свесловенска изложба. — Немци веле, да је читав овај покрет Словена против њих наперен.

Нови Сад, 19. маја.

Избори заступника за епархијску скупштину бачку. Новосадска црквена скупштина а тако исто и световњаци новосадског протопопијата изабрали су само кандидате радикалне странке. Свештеници су изабрали осим једног саме радикале. Учитељи новосадског среза изабрали су већином гласова Ђоку Михајловића. — Из Сомбора нам јављају, да су тамо како световњаци, тако исто и свештеници и учитељи и професори изабрали саме радикале.

Брзојави „Застави.“

Стигли 19. маја.

Политичка криза.

Будимпешта. У среду је министарски савет. У петак Кошут иде у Будимпешту.

Одговорни уредник: Константин Брадваровић

КЊИЖЕВНИ ОГЛАС.

Мојим учитељским друговима.

Да би олакшао многом свом учитељском другу при раду у мађарском језику, намеран сам, да за почетак идуће школске године издам I ву половину градива из мађарског језика за V. и VI. разред, у смислу одредаба нове наставне основе, коју је издао г. министар просвете гроф Апоњи, и то за разговоре из угарске историје устава, земљописа и рачуна. То градиво ће бити упутство за учитеље и подлога за градиво, како би многи колега већ почетком 1909/10. школске године могао по том упутству лако и успешно радити у V. и VI. разреду, у којим се разредима захтева највише знања из мађарског језика.

Ко је вољан то градиво да од мене набави, молим, да ми то најдаље до краја ове школске године јави са назнаком, колико примерака жели. Цену за сада не могу означити, него тек када буде готово, а сваки поручиоц ће га до 1 септембра т. г добити. — Друга половина ће касније изићи.

У Новом Саду, 22. маја 1909. год

Ђорђе Петровић,
српски народни учитељ.

Новоотворена галантеријска трговина

М. ЈОВИЧИЋА

у Новом Саду

потребује два старија

трговачка помоћника,

који морају бити хитри и вешти продавци, а уз то владати добро осим српског мађарским и немачким језиком. Првенство имају они, који могу што пре ступити

691 1—1

Добар **БИЛИАР** (вендеброт)
полован

са 6 кугли, три велике и три мање за карамбол и 10 кеова продаје уз повољну цену

Петар Енгелхарт
гостионичар
689 1 4 „Стара Пивара“ у МИТРОВИЦИ

ЗА ИСПИТЕ

славним српским православним црквеним општинама и школским управама:

„СПОМЕНАК“, илустр. лист за децу Цена 2 Кр. НА ВИДОВ ДАН, позоришни комад. Цена 30 пот. БАКИНЕ ПРИЧЕ Цена 30 пот. УМИЉАТОЈАЊЕ 20 пот. АНЂЕО ХРАНИТЕЉ 40 пот. СВ САВА у песмама 30 потура.

При поруџбини треба одбити 30%, а остали новац упутити овако: **Ivan Martinović**, уредник „Споменка“ Pancsova. — Per Nachnahme поручиоци плаћају поштарину. 684 1-3

ТРГОВАЧКЕ КЊИГЕ,

благајнице, штраце, главне књиге, роковници итд. могу се добити од најједноставнијих врста, до најфинијих, и зготовљава трговачке књиге по нарочитом растеру и жељи

КЊИЖАРНИЦА И ТРГОВИНА АРТИЈЕ

Милана Ивковића

У НОВОМ САДУ

ћошак главне и дунавске улице.

Каучук штабила.

Шапирограф апараша.

Сви специјалотети за трговачке пословнице, као:

Шанон мапе, разни регистратори, копир и рекопир папир,
и т. д.

Артије и пантлике за писаће машине.

Наруџбе поштом извршују се брзо и савесно.

Цене строго солидне.

27 1—0

Велике Вертхајмове гвоздене касе

Велики илустровани ценовник на захтев сваком шаљемо franko и бадава.

Изврсно копирно и писаће мастило

БУДИМПЕШТАНСКОЈ ФИЛИЈАЛИ

СРПСКЕ БАНКЕ Д. Д.

БУДИМПЕШТА,

IV. Váczi utcza 34. szám

потребна су

2—3 приправника.

Оферти се имају упутити управи на горњу адресу. 685 1 3

МЛАЂИ ШПЕЦЕРАЈСКЕ СТРУКЕ **ПОМОЋНИК,**

који се разуме и у кафанском послу, у мојој радњи биће акцептиран.

Kiss István
Szabadka

688 1 1

Árlejtési hirdetmény.

Ujvidék szab. kir. város tanácsa a Rákoczi uton épülő közkórházának 140 000 koronás összköltséggel épitendő szemészeti pavillonjának felépitéséhez szükséges épitő munkára alább felsorolt feltételek mellett nyilvános árlejtést hirdet.

1. Árlejtés alá kerülnek ezidőszerint a következő munkanemek:

I. Föld, kőmüves, elhelyező és vasmunka, II. vasbeton, III ács IV. tetőfedő, V. bádogos, VI. mükő, VII beton és burkoló, VIII. hézagmentes „Asbest“ padozati, IX. Asphalt elszigetelő lemezek, X Email festő, XI asztalos, XII. lakatos, XIII. mázolő, XIV. üveges, XV. redőnyös, XVI. fütésberendezés, XVII. vizvezeték, csatornázás és berendezési, XVIII. villamos világitás és berendezési munkák.

2. Az árlejtésben résztvehetnek mindazok a hazai szakértő iparosok, kiknek üzletek gyakorlására hatósági engedélyük van.

3. Ajánlatok az összes munkákra, vagy az egyes munkacsoportra, illetve munkanemekre tehetők.

4. Csakis azok az ajánlatok fognák figyelembe vétetni, melyek a rendelkezésre bocsátott nyomtatvány felhasználásával, az egységárak és végösszegek beirása s a végeredménynek számokkal és szavakkal való feltüntetésével adattak be, később vagy távirati uton érkezett ajánlatok figyelembe nem vétetnek

5 Az ajánlatok 1 koronás bélyeggel ellátva, lepecsételve, szabályszerüen aláirandók és bérmentesitve folyó évi junius 21-ik napjának délelőtti 10 órájáig a városi iktatóhivatalban nyujtandók be.

6. Minden ajánlattevő tartozik ajánlata benyujtása előtt a saját ajánlati vállalati összegeinek megfelelő 5% (öt százalék) bánatpénzt készpénzben, vagy ovadékképes értékpapirokban a városi pénztárnál letétbe helyezni és az erről szóló nyugtát ajánlatához csatolni

7. Az ajánlattevők ajánlataikkal a végleges döntésig kötve maradnak.

8. A városi tanács fenntartja magának azt a jogot, hogy a munkák végrehajtásával tekintet nélkül a vállalati összegre azt a vállalkozót bizza meg, aki a jól és helyesen készitendő munkák teljesitése iránt már eleve a legtöbb biztositékot nyujtja, továbbá, hogy a munkákat munkanemenként, vagy csoportonként külön-külön is vállalatba adhassa, esetleg ez árlejtésnek részben, vagy egészben való megsemmisitésével uj árlejtést irjon ki.

9. Az ajánlati ürlapok és munkakivonatok **Ujvidéken a városi mérnöki hivatalban** és **Budapesten Kopeczek György** okl. épitész irodájában (V. Nádor utcza 24.) laponként 20 fillér előállitási árért kaphatók, ugyanott a tervek, szerződésminta a vállalati általános és részletes feltételek megtekinthetők, s esetleges szóbeli felvilágositások is nyerhetők

10. A beérkezett ajánlatok a fent kitett határidő eltelte után ugyanazon napon tartandó nyilvános tanácsülésben a megjelent érdekeltek jelenlétében fognak felbontatni.

Ujvidék szab. kir. város tanácsának 1909. évi május hó 22-ik napján tartott üléséből

Dr. Demetrovics Vladimir sk.,
polgármester.

675 2—2

Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.